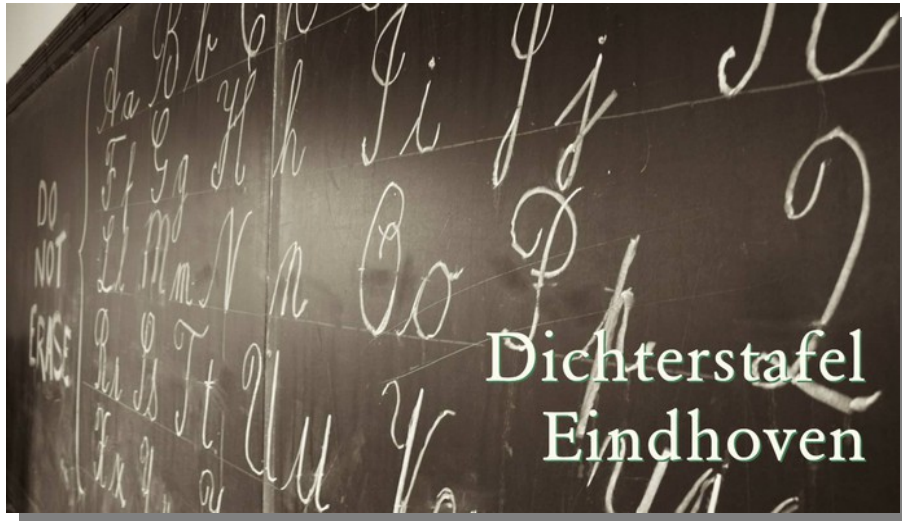

Dichterstafel Eindhoven

**Woensdag 9 mei 2018 15:00 – 16:30
in S-Plaza, Bleekweg 1F, Eindhoven.**

Eerste bijeenkomst: ‘Over de noodzaak van poëzie’.

'Pas als mensen
van poëzie
helemaal niets verwachten
zullen we het hebben
poëzie.'

(Remco Campert, uit 'Mijn leven's liederen', 1968)

De eerste Dichterstafel (voor genodigden) zal gaan over 'De noodzaak van poëzie'. Aan de hand van een toegezonden relevant document zal elke deelnemer zijn of haar mening, twijfel of vragen met de tafелgenoten kunnen delen, en zal daar zo nodig bondig over gediscussieerd worden. Na afloop wordt een verslag geproduceerd, dat na aanvulling en wijziging na enkele weken openbaar gedeeld zal worden met leden en vrienden van de PoëzieClub Eindhoven.

LET OP: aantal deelnemers is beperkt tot max. 7 personen en vol = vol. Er zullen jaarlijks 4 Dichterstafels worden georganiseerd met steeds wisselende deelnemers. En als je na aanmelding alsnog verhinderd bent, kan gebeuren, laat dat dan meteen even weten... Ook als je niet deelneemt, maar alleen wilt luisteren, ben je welkom!

Aangemeld: Hans F. Marijnissen, Bob Kalkman, Harrie de Koning, Max Violier, Pierre Maréchal, Ingo Audenaerd en Kees van Meel.

Over het belang van poëzie. Nu.

Geert Van Istendael. 30 maart 2015

Schrijver & voormalig journalist

Poëzie vandaag is onkruid in de achtertuin. Poëzie is een porseleinen pop, vergeten op zolder. Poëzie is een zwakke weggebruiker. In ons financiële kapitalisme is poëzie een randverschijnsel. In het beste geval kan ze rekenen op gedoogbeleid, misschien is ook dat te hoog gegrepen. Hedendaagse machthebbers, in Brussel, Frankfurt, de Londense City, Wall Street en elders, hebben wel wat anders aan hun hoofd dan versjes.

Het verleden ophemelen wil ik zeker niet. Al te gretig hebben koningen, keizers en andere dictatoren zich bemoeid met de dichtkunst. Zodra de heerser des dichters gangen begint na te gaan, zodra poëzie dus een Belangrijke Maatschappelijke Factor wordt, kun je je beter uit de voeten maken, dichter zijnde. Ovidius verbannen naar de Zwarte Zee, Dante de stad uitgejaagd, Baudelaire voor de rechter gesleept, Mandelstam in een kamp, Mühsam vermoord. Verzenbakker of genie, het heeft geen belang, ren voor je leven.

Maar vandaag is de dichter dus een randfiguur.

Fatsoenlijke mensen verdienen hun brood door te werken. Ik ken niet één dichter die kan leven van zijn ambacht. Mocht onverhoeds zo iemand worden gevonden, vergeleken bij de eerste de beste ceo blijft hij in ieder geval een armoedzaaiër. Zelfs iemand als Pablo Neruda, die tienduizenden bundels verkocht, was naast de eerste de beste Belgische bankenbaas een financiële dwerg en bedenk dat Neruda schreef in een wereldtaal, vandaag de moedertaal van meer dan 400 miljoen medemensen.

Vreemd genoeg stelt de dichter geen looneisen. Eigenlijk houdt de dichter zich vooral koest. Hij zit wat in zichzelf te mummelen, hij loopt wat te lummelen. Hij doet eigenlijk niets, want poëzie wordt gemaakt by doing nothing, zoals Gilbert Keith Chesterton priester-speurder Father Brown laat zeggen in een van zijn magistrale verhalen. De dichter doet niet mee, zoals de sjimpansee in Paul van Ostajens Berceuse presque nègre. Dat is vandaag zijn beslissende en volgens mij onmisbare bijdrage tot deze hyperactieve, hyperparticipatieve samenleving.

Dát je dichter bent, is op zich al radicale maatschappijkritiek. Ik schreef iets dergelijks meer dan vijftien jaar geleden. Sindsdien, vooral sinds 2008, is de maatschappij zo onheilspellend aan het veranderen, dat die stelling alleen maar aan kracht wint.

Dát je dichter bent, is op zich al radicale maatschappijkritiek.

Hoeveel zou vandaag een schilderij van Gustave van de Woestijne kosten? Denk aan getallen met vijf nullen. Een paar jaar geleden werd er bij Christie's eentje afgehamerd op iets minder dan een half miljoen euro. En hoeveel kost het verzameld dichtwerk van zijn broer Karel? € 49,95, ik heb het nagekeken bij bol.com. De gedichten van Richard Minne kocht ik destijds voor achtenveertig franken. Voor degenen onder u die niet meer zo vertrouwd zijn met dukaten, dubloenen en ander antieke zilverstukken, dat is één euro twintig cent. Één euro twintig voor honderdtwintig van de prachtigste verzen. Absolute topklasse in de Nederlandse literatuur. Een kind kan uitrekenen hoeveel dat is per gedicht: één cent. Net niet nul. Even terzijde, wie durft daar nog te zeggen dat poëzie elitair is?

Meer dan een halve eeuw geleden schreef Hans Magnus Enzensberger: 'Das Gedicht ist die Antiware schlechthin', het gedicht is zonder meer de anti-koopwaar. Hans Magnus Enzensberger krijgt iedere dag meer gelijk. De reden ligt voor de hand.

Dit is een tijd waarin de ruilwaarde steeds meer de gebruikswaarde overrompelt, wegduwt, vervangt, vernietigt. Een stoel is alleen waard wat hij kost. Dat je er ook op kunt zitten, heeft geen enkel belang. Een fabriek is alleen waard wat de beurs ervoor veil heeft. Wat je in die fabriek maakt, heeft daar niets mee te maken en is verwaarloosbaar.

Daarbij komt dat de noties verkoopbaarheid en rendement alle domeinen des levens binnendringen, onstuitbaar. Alleen wie winst maakt, handelt nog rationeel. Sterker, alleen wie het eigen profijt najaagt, handelt rationeel. Steeds meer is dat soort rationaliteit - voor de economen is een andere vorm van rationaliteit onduldbaar, zo niet ondenkbaar – is de economische, lees egoïstische rationaliteit de enig geldige maatstaf om menselijk handelen te beoordelen. Aangezien er geen waarde mag bestaan buiten de ruilwaarde en aangezien poëzie geen enkele ruilwaarde heeft, is poëzie dus waardeloos. Het profijt is God en aangezien poëzie nul profijt oplevert, is poëzie godslastering. Het woord van de dichter is een vloek in de heilige kerk van de hedendaagse economie.

Enkele jaren geleden zei ik in een radio-uitzending dat poëzie me geen rooie duit opleverde. De radioman die met me praatte, vroeg me: Waarom doe je het dan? Blijkbaar kón hij zich niet voorstellen dat je iets zou doen waarmee je geen winst maakt.

Michel Houellebecq schrijft in een gedicht met de ondubbelzinnige titel *Dernier rempart contre le libéralisme*: '... nous devons lutter pour la mise en tutelle de l'économie et pour sa soumission à certains critères que j'oserai appeler éthiques', wij moeten vechten om de economie onder voogdij te brengen en om haar te onderwerpen aan bepaalde maatstaven die ik ethisch zou durven te noemen. Wie nu opwerpt, maar dat is toch geen gedicht, die moet ik tegenspreken. Het is zelfs meer dan een in de Franse literatuur vaak voorkomend genre, het is meer dan een poème en prose, want zoals zo vaak zit Houellebecq de hele tijd te rijmen, in deze strofe op de klank -ique.

Hoe meer onze samenleving geobsedeerd raakt door winstbejag, des te subversiever wordt poëzie

Hoe meer onze samenleving geobsedeerd raakt door winstbejag, des te subversiever wordt poëzie, automatisch, alleen maar door te zijn wat ze al was:

Poëzie is altijd **onverkoopbaar** geweest. Meer dan zes eeuwen geleden bracht zij de dichter van Beatrijs "cleyne bate".

Nutteloos. Op het eerste gezicht toch. Dat kenmerk deelt de poëzie vandaag met de deeltjesfysica. Iemand als François Englert zegt niet zomaar dat het fundamenteel wetenschappelijke onderzoek bedreigd wordt, omdat het geen zichtbaar of meetbaar nut heeft binnen afzienbare tijd. Lees: omdat het geen winst oplevert. Wetenschappelijk onderzoek moet heden ten dage strategisch zijn, dit wil zeggen, een onmiddellijke toepassing in het vooruitzicht stellen die geld opbrengt, zo niet heeft het geen recht van bestaan.

Traag. Gedichten schrijven heeft iets van geologische processen. Aanslibben. Eroderen. Laten beregenen. Deze tijd is snel, sneller, snelst.

Plaatselijk, want schatplichtig aan één taal. Alles moet nu geglobaliseerd zijn.

Eenvoudige productiemiddelen. Dat heeft poëzie minder gemeen met de fysica. Wij hebben geen deeltjesversnellers van 27 kilometer nodig. Voor een kwatrijn volstaan 27 cm² papier en een stompe potlood.

Ambachtelijk en hopeloos ouderwets. Sonnetten werden meer dan zeven eeuwen geleden geschreven aan het Siciliaanse hof van koning Frederik, vandaag schrijven Ilja Leonard Pfeijffer en Jean-Pierre Rawie ze van Genua tot Groningen.

Ten slotte is poëzie ook **duurzaam**. Maar dan echt duurzaam. Iets maken dat tweeduizend jaar standhoudt. 'Aere perennius', duurzamer dan brons (Horatius). Of tweehonderd jaar. 'Was bleibet aber, / stiften die Dichter', wat blijft, stichten de dichters (Hölderlin).

Want onze machthebbers, zo Europese als nationale, mogen dan wel onophoudelijk klétsen over duurzaamheid, in de praktijk jagen zij koortsachtig het tegendeel na, het efemere, de korte termijn, de waan van de dag. Kijk naar hun daden. En sidder.

De dichter die gewetensvol het ambacht beoefent, is door die arbeid alleen al hoogst politiek bezig, nu meer dan ooit.

Wil dat dan zeggen dat de dichters politieke poëzie moeten schrijven? Dichters moeten niks, behalve goede gedichten schrijven. De Duitse dichter Peter Huchel, die ermee te maken had in de DDR, heeft het politieke gedicht ooit 'eine gußeiserne Lerche, die nicht fliegen kann', genoemd, een gietijzeren leeuwerik die niet kan vliegen. De dichter die gewetensvol het ambacht beoefent, is door die arbeid alleen al hoogst politiek bezig, nu meer dan ooit. De ivoren toren staat nooit ver van de barricade. Maar op de barricade zelf komt de dichter misschien beter niet. Op de barricade loopt de dichter alleen maar in de weg.

[...]

Niets krijgt de poëzie kapot. Ze kan onderduiken, de grens over vluchten, schijnbaar verdampen en vervliegen. Vroeg of laat staat ze daar weer.

De wind van deze tijd is ruig. De eeuw die achter ons ligt, heeft onnoemelijk veel menselijke beschaving weggeblazen. De nieuwe eeuw trekt nu al, een gouden horde gelijk, haar verwoestende spoor over de aarde, vooral daar waar de stad, het schrift, de beschaving geboren werden. De stem van de dichters is nauwelijks hoorbaar, maar poëzie is verbazend taai. De Duitse dichteres Kerstin Hensel gebruikt als metafoer de 1 millimeter grote beerdertjes, de tardigrada, miniatuurwezentjes die letterlijk alles overleven, droog, nat, hooggebergte, diepzee, zout, zoet, niets krijgt hen kapot.

Niets krijgt de poëzie kapot. Ze kan onderduiken, de grens over vluchten, schijnbaar verdampen en vervliegen. Vroeg of laat staat ze daar weer. Vijfhonderd jaar geleden verbrandde de beul op de Grote Markt van Brussel de eerste kettters. De kettters lopen nog altijd rond. De beulen ook, laten we dat vooral niet vergeten.

Maar vandaag, hier, in Europa, nu de cultus van de Onzichtbare Hand, dat verbijsterende bijgeloof van de economen, iedere andere belijdenis, ritus of altaargeheimenis probeert te verbrijzelen, nu de priesterkaste der technocraten het refrein van het bokkenlied There Is No Alternative tot vervelens toe psalmodieert, nu de noordelijke machthebbers die prachtige, oeroude Griekse uitvinding, de

democratie, afserveren als een vervelend, doch niet ter zake doend detail, nu is het dissonante contrapunt van de dichter nodig als brood.

Wij, dichters, zijn klein grut. Wij, dichters, produceren een haast onhoorbaar gebazel. Wij zijn een frivole tegenstem. Maar zolang wij behekt worden door onze stiel, zolang wij tegen beter weten in dingen blijven schrijven als 'je est un autre' (Rimbaud) of dat boven de blauwe hemel een zwarte regenboog zal staan (García Lorca) of over 'een schemer van scepters, van diademen / Van Mechelse kant en rinkelend zilver' (Rodenko), zolang wij woorden blijven zeven als goud, zolang de onrust ons voortjaagt tot het gedicht de volmaakte staat van genade heeft bereikt, zolang wij met de hazen dansen onder de manestrallen (Leopardi), zolang zal onze stem, hoe licht ook, voor het polyfone koor der kettters onmisbaar zijn en dat koor zélf is onmisbaar. Want wanneer zij die op de troon van de macht zitten, verkondigen dat hun afgod de enige ware is, staat of valt de beschaving met tegenspraak, met een alternatief, dit wil vandaag zeggen, met ketterij.

[...]

Geert van Istendael, (Ukkel, 29 maart 1947) is een prozaschrijver, dichter, essayist, publicist en vertaler. Voorheen was hij ook journalist en nieuwslezer. Van Istendael groeide op in een internationaal gericht en erudiet milieu. Zo was zijn vader August Vanistendael, die drie dichtbundels publiceerde, persoonlijk raadgever van de (West-) Duitse bondskanselier Konrad Adenauer en kardinaal Frings van Keulen. Van Istendael bracht een gedeelte van zijn jeugd door in de Nederlandse stad Utrecht, in de wijk Oog in Al, en heeft sindsdien een grote (doch niet altijd onkritische) liefde voor Nederland en de Nederlanders gekoesterd. Hij is de broer van Frans Vanistendael, oud-hoogleraar fiscaal recht aan de Katholieke Universiteit Leuven en aldaar tot 2005 decaan van de faculteit rechtsgeleerdheid en van Stefan Vanistendael, publicist en demograaf.

Van Istendael studeerde sociologie en filosofie aan de Katholieke Universiteit Leuven. Van 1978 tot 1993 was hij verslaggever en nieuwslezer bij de BRT (tot 1991) en de BRTN. Hij maakte vooral reportages over de Belgische politiek, over architectuur en stedenbouw in Brussel en over Duitsland, in het bijzonder over de toenmalige DDR. Sinds 1993 is hij zelfstandig schrijver. In 1995 werd hij bekroond met de Geuzenprijs. Van 2007 tot 2010 was hij voorzitter van PEN Vlaanderen.

Agenda

1. Inleiding door Hans F. Marijnissen: doel en werking van de Dichterstafel Eindhoven [10 minuten]
  2. Rondgang. Elk van de deelnemers kan zijn of haar eerste gedachten over het op tafel gebrachte document van Geert Istendael kenbaar maken. Nog geen discussie: we luisteren en noteren. [30]
  3. Pauze. [15]
  4. Samenvatting van de meningen door Hans F. Marijnissen [5]
  5. Tweede ronde: discussie. [30]
  6. Samenvatting en conclusie, indien mogelijk en zinvol. [5]
  7. Volgende sessie: datum en keuze voor het tweede gespreksonderwerp. [5]
  8. Afsluiting.
-

Verslag van Dichterstafel 1, woensdag 9 mei 15:00 S-Plaza, Eindhoven.

1. Inleiding.

Zie de inleiding bij het uitgedeelde document.

2. Rondgang.

Present waren 7 deelnemers: Pierre Maréchal, Max Violier, Bob Kalkman, Johan Meesters, Harrie de Koning, Kees van Meel en Hans F. Marijnissen. Ingo Audenaerd had zich afgemeld en Johan kon Ingo's plaats innemen.

Pierre vond het toegeleverde stuk van Geert Van Istendael een goed in elkaar gezet verhaal als uitgangspunt voor de discussie.

Max blijft schrijven als tegenwicht in de consumptiemaatschappij zoals hij die ervaart.

Johan vindt de teneur van het stuk wat negatief en het economische aspect te veel benadrukt. Van poëzie alleen kan vrijwel niemand in het kleine Nederlandse taalgebied leven, maar sommigen lukt het wel af en toe met een succesvolle bundel en al dan niet gerelateerde nevenactiviteiten (in het onderwijs, de boekhandel, een bibliotheek, het schrijven van columns en artikelen voor kranten, tijdschriften, blogs).

Kees is het eens met het stuk en vindt het prima. Het schopt tegen het economische aspect aan en richt zich op de pure poëzie. Dichtkunst 'in functie of in opdracht van' levert zelden echt goede vernieuwende poëzie op.

Bob schrijft vanuit innerlijke gedrevenheid en voelt zich niet aangesproken door de 'noodzakelijkheid' waarover het stuk handelt. Wat het economische betreft, lijkt het hem al afdoende als de dichter zijn onkosten kan terugverdienen.

Hans heeft moeite met het benadrukken van de 'noodzaak': je kunt ook prima dichten zonder noodzaak. Aan het economische aspect valt niet te ontkomen. Het uitgeven van dichtbundels en bloemlezingen brengt kosten mee voor de uitgever. Ook de dichter investeert: tijd en reiskosten voor voordrachten en organisatie van bijeenkomsten.

3. Discussie.

Over motivatie en noodzaak

Johan vertelt dat hij dicht vanuit een innerlijke noodzaak. Hij is er rond zijn 16de mee begonnen, vanuit een diepgevoelde taligheid en kan niet zonder. Later wel op hoger niveau door contact met dichters. Nog later nieuwe dimensie door voordragen.

Bob is er op latere leeftijd mee begonnen om te verwerken wat hij had meegemaakt en gevoeld door een talige opvoeding. Dichten uit liefde voor het puur esthetische spreekt hem zeker ook aan.

Kees is in zijn pubertijd begonnen en vindt in de poëzie zoveel van waarde, dat hij absoluut niet van plan is te stoppen. Hij meent dat poëzie geen genezer is, maar voor heling wel waarde kan hebben. Voor hem is de verbeelding wezenlijk.

Max dicht ook uit gedrevenheid sinds zijn pubertijd, en herkent zich in de verwerkingsaspect dat *Bob* aanhaalt.

Harrie is uit verliefdheid gaan dichten op de middelbare school en het is een deel van zijn leven geworden.

Hans schreef al op de lagere school voordat iemand hem had verteld dat wat hij schreef wel poëzie leek. Vroege respons van leeftijdgenoten vuurde hem aan en hij dicht nog steeds dagelijks.

Pierre heeft altijd al geschreven, vooral proza aanvankelijk. Later op de literaire middagen bij café Kraaij & Balder in Eindhoven ontdekte hij de poëzie en hij schrijft nu zeer geregeld.

Over de functie van poëzie

Kees vindt dat poëzie ook los moet kunnen staan van de maatschappij, dus intrinsieke waarde kan hebben. De discussie over de waarde of functie hoort niet in de kunst thuis; juist door het ontbreken van functie en waarde kan de kunst onafhankelijk voortbestaan. Juist die

onafhankelijkheid is essentieel.

Max betoogt dat kunst, en dus ook poëzie, een tegenwicht vormt voor de snelle materialistische consumptiemaatschappij en lezer en toehoorder een rustpunt biedt in de vorm van ontspanning en bezinning: voedsel voor de ziel.

Pierre benadrukt dat het essentieel is en de begane grond dat dichters onderling contact zoeken om eilandjes te voorkomen. Jonge en beginnende dichters proberen nog steeds te vaak het wiel opnieuw uit te vinden en begane wegen nog maar eens te exploreren. Dichters behouden altijd hun 'dichterlijke vrijheid'. Alleen zo kan poëzie sterk blijven en zich handhaven tegen de druk van de maatschappij, die voor alles nut en waarde zoekt en wil weten. Hij wijst op het verschil tussen lees- en voordrachtpoëzie en hoe beginnende dichters daar vaak in de fout gaan.

Hans wijst tenslotte op het bestaan van stadsdichters, en de dichter des vaderlands. *Kees* is jarenlang stadsdichter van Breda geweest en een voorbeeld van hoe in die functie een dichter toch zijn onafhankelijkheid kan behouden.

De aanwezigen zijn het eens over het welslagen van deze eerste Dichterstafel en willen zeker een vervolg zien. Een tweede tafel zou eind augustus, begin september kunnen, ook op woensdag, zelfde plaats (S-Plaza) en tijd (15:00). Hans zal zorgen voor een datum en besluit met het uitspreken van de wens dat een volgende tafel minstens 50% dames zal kunnen verwelkomen.

Hans belooft het verslag ter beoordeling en wijziging aan alle aanwezigen voor te leggen. Na verwerking van alle bijdragen zal het worden gepubliceerd en ter beschikking komen van alle leden van de PoëzieClub Eindhoven en vrienden, op het internet.

Verslag 23 mei 2018, Hans F. Marijnissen, Eindhoven.

Bovenstaande aantekeningen werden gecorrigeerd door Johan, Max, Pierre, Harrie, Bob en Kees.

Dit verslag werd gefinaliseerd op 11 juni 2018 en op het internet geplaatst, en wel op de Facebook-pagina van de Dichterstafel en op de Dichterstafel-pagina op de website van Hans F. Marijnissen.